

POSTANOWIENIE

16 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 16 maja 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku M. L.

z udziałem D. K., F. K. i W. K.

o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia i stwierdzenie nabycia spadku,

na skutek skargi kasacyjnej M.L.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Rybniku

z 19 marca 2024 r., II Ca 251/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. ustala, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania
kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

M.L.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczynie M.L. od postanowienia Sądu Okręgowego w Rybniku z 19 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Natomiast skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, tj. oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (zob. m.in.

postanowienia SN: z 8 marca 2002 r. I PKN 34/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 stycznia 2008 r. I UK 285/07).

Według skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania:

„Czy w sytuacji, gdy spadkodawca w związku z chęcią wyrażenia swojej ostatniej woli w zakresie rozporządzenia majątkiem używając w danej chwili stwierżeń takich jak „wezwanie notariusza”, „chcę sporządzić testament”, „chcę, aby cały spadek otrzymał/a w całości...” stając w obliczu obawy rychłej śmierci lub jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione - to czy możliwym jest dociekanie woli osoby co do chęci sporządzenia możliwej w danych okolicznościach formy testamentu mając na względzie okoliczności w jakich spadkodawca się znalazł, w szczególności obawa rychłej śmierci jako czynnik wpływający na świadomości testatora co do form testamentu i spełnienia przesłanek ich ważności?”

„A także czy mając na względzie okoliczności składania testamentu ustnego to czy świadomość świadków ostatniej woli winna pochodzić z wyraźnego jej wyrażenia przez testatora (iż będą oni świadkami jego ostatniej woli) czy też winni oni ją posiadać w wyniku okoliczności oraz słów testatora związanych z chęcią rozporządzenia majątkiem.”

Jednocześnie skarga kasacyjna była, zdaniem wnioskodawczyni, oczywiście uzasadniona „ponieważ Sąd II instancji w sposób rażący naruszył przepis art. 952 § 1 i 2 k.c. poprzez nieuzasadnione i błędne przyjęcie, iż w dniu 4 stycznia 2022 r. nie doszło do ogłoszenia przez zmarłego ustnego testamentu, a to wobec braku zaistnienia przesłanki rychłej śmierci spadkodawcy, albowiem od momentu przyjęcia do szpitala do podłączenia spadkodawcy do aparatury wspomagającej czynności życiowe upłynął tydzień, a więc miał on szansę na sporządzenie testamentu w formie tradycyjnej chociażby przez wezwanie notariusza lub samodzielne spisanie woli w sytuacji gdy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem obawa rychłej śmierci jest przesłanką o charakterze samodzielnym, jej wystąpienie wystarczy do ważnego ustnego rozporządzenia majątkiem na wypadek śmierci

nawet, gdyby spadkodawca miał możliwość sporządzenia testamentu w formie zwykłej. Obawa rychłej śmierci musi istnieć w chwili testowania. Późniejsze ustanie wskazanej przesłanki nie wpływa na ważność testamentu (postanowienie SN z 8 lutego 2006 r., II CSK 128/05). Przesłanka istnienia obawy rychłej śmierci spadkodawcy jest spełniona w chwili, gdy subiektywne, wewnętrzne przekonanie testatora w tym zakresie opiera się na obiektywnych okolicznościach obawę te wywołujących, a przede wszystkim zasadach wiedzy medycznej - gdzie Sąd II Instancji wiedzy takiej nie posiadał, a to wobec nieprzeprowadzenia dowodu z opinii biegłego lekarza."

W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c.. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 listopada 2023 r., I PSK 37/23).

Skarżąca wymogów powyższych nie wypełniła. W ogóle nie uzasadniła przedstawionych przez siebie wątpliwości. Powód ten jest wystarczający do tego, aby przyjąć, że skarżącej nie udało się wykazać wystąpienia w niniejszej sprawie istotnych zagadnień prawnych. Niemniej warto podkreślić, że z ustaleń Sądów obu instancji, którymi Sąd Najwyższy jest związany wynikało, że wszyscy świadkowie zgodnie zeznali, „że spadkodawca co prawda nosił się z zamiarem przepisania

całego swojego majątku M.L., ale jednocześnie przyznali, że tej treści oświadczenie woli spadkodawca miał zamiar wypowiedzieć dopiero przed notariuszem.”

Przepis art. 952 § 1 k.c. stanowi, że jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Wymóg ustnego oświadczenia przesądza o tym, że spadkodawca musi jednoznacznie wyrazić wolę testowania oraz treść pozostawionych rozrządzeń. Niezbędnym warunkiem istnienia testamentu ustnego jest życzenie spadkodawcy złożenia oświadczenia ostatniej woli oraz fakt przywołania osób, które zostały następnie wskazane jako świadkowie w celu wysłuchania jego oświadczenia o rozporządzeniu majątkiem. Z art. 952 § 1 k.c. wynika zatem warunek, aby spadkodawca poddał treść testamentu świadkom, czyli wyraził wobec nich wolę rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci oraz wskazał, komu i jakie korzyści przeznacza (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 listopada 2022 r., II CSKP 1674/22).

Ponadto wywody zawarte w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, sprowadzają się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś do wykazania, że przy jego ferowaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania prawa, które miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. Uzasadnienie wniosku stanowi w istocie próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Ponadto należy podkreślić, że nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne oraz, że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne

zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą podstawę przedsądu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2012 r., I UK 118/12).

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

(M.M.)

[r.g.]